

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendőek. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
tunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél lapon.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közölletnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok előfizetési
és hirdetési díjak küldendőek.

A lelkipsztor hitvallása.

Róm. I. 15—17.

Isten a maga kegyelméből, két drága kincset adott az emberi szívbe. Az egyiket szívünknek, életünknek minden viszonyát megáldó, megszentelő hitét, a másikat: lelkiismeretünknek szabadságát. Erről, ha más embernek talán könnyelműen lehet is gondolkoznia, református egyházunk tagjának nem szabad azt sem másra bízni, még ha saját lekipásztora volna is az; sem bünyösen megalkudni; mert hiszen református egyházunk szent hite szerint, amely azt, minden más egyháztól megkülönbözteti, itt hitével, lelkiismeretével, kiki önmagának áll és esik és szent könyvünk tanítása szerint, jaj azoknak, „akik a jó lelkiismeretet megmentvén, a hitet elveszítették.“ I. Timóth. I. : 19.

Ehez járul az, hogy épen napjainkban, az élethölcseségéhez és a nagy emberszeretet örve alatt, bizonyos tekintetben a műveltséghez tartozik, még a vallásos elvek terén is, a szivtelenség és az igazságra való megalkuvás, bizonyos felkapott, kegyeskedő jelszavak és ugynevezett „jó békesség“ címe alatt az alkalmazkodás. Épen ezért református egyházunk érdeke megkívánja azt, hogy ismerje papjának egész gondolkozásmódját, vallásos jellemét: ismerje hitének szabadságát s ismerje mély tudományának állandó szellemét és irányzatát is. Mert jaj annak a gyülekezetnek, jaj reményeinek és hitének, amelynek pásztorát szellemében verik meg az idő változó hullámai, hogy így annál könnyebben elszéledjen a nyáj. Bármely vallás általában, a protestántizmus pedig különösen is, végképen nem arra való, sem keltezésében, sem hivatásában, sem különösen eddigi életének tanulságai szerint, hogy vezettessék a társadalmi ingatag felfogások által s lelki életünknek ez az oldala is kiszolgáltassék annak az elvnek, hogy mi az, ami legtöbb embernek tetszik? Épen ellenkezőleg az a célja, hogy vezesse, megszentelje magát a társadalmat is s legyen és maradjon, legalább ebben a szegény, sokképen megpróbált emberi szívben és legyen legalább itt e szent falak között, egy kicsi hely, ahol csalódásaink belátása után is megmarad szívünknek nyugalma; meg az az örök tiszta forrás, amelyből merítve, még a romokat is újra lehet teremteni, tévedéseinket is kiigazítani, fájdalmas csalódásainkat is kárpótolni, ezt az őszinte bűnbevallást tévén Isten kegyelme előtt: „Uram, a mi tudományunk csalt meg bennünket.“

† MITROVICS GYULA.

Politika és hitvallás.

A vallás sok egyházban pusztá szertartás, másutt pusztá hit, olyiknál mindakettő, de alapjában mégis csak külső dolog, szerintünk pedig hit és élet. Hit az evangelium szerint és élet a Krisztusban. Mind a kettő benső, a lélekre tartozó dolog, vannak azonban megállapított formái, történeti keretei. A confessiók, a szertartások és az egyházi alkotmány. Ezeknek mind bizonyos összhangzásban kell lenni az egyén életnyilvánulásaival. És pedig annál szorosabb összhangzásban, mennél erősebb az illető egyházasága. Régen tisztára a vallás uralta a lelkeket. Annál inkább meglátszott kinek-kinek felekezeti jellege. Ma a hatás kevésbé szembetűnőbb, de ez nem azt teszi, hogy teljesen megszűnt volna. Ellenkezőleg, a miveltség emelkedésével a vallás befolyásának is mélyülni kellett volna. És mélyült is az által, hogy az öntudatosabbá változott.

Az egyház ma is uralkodik bizonyos tekintetben és ha az uralom alatt azt értjük, hogy ki-ki a lelkének, környezetének és létfeltételének legmegfelelőbb harmonikus életet élje — ez uralom kívánatos.

Kívánatos dolog, hogy aki protestáns például, soha az evangéliomtól és a hitvallásoktól elne térjen, és azok szerint is éljen; semmit vakon elne higgyen, soha semmi körülmények közt a szabadság ügyét elne hagyja és a retrograd irányzatokhoz ne csatlakozzék, azokat előre ne segítse.

Ez a körülmény a mi politikai viselkedésünket is megszabja. Mi a klerikalizmus vizein soha nem evezhetünk s aki azt teszi: lelkében már nincs többé velünk. Tudva, vagy tudatlanul elszakadt tőlünk s mi nem számíthatunk többé biztosan rá. E mértékkel mérve a mai helyzetet, szivszorongva látjuk, hogy azok a veszedelmes átalakulások, amelyen állami életünk keresztül ment, azok nagy forradalmak, amelyek örvényei között ma is hanykolódunk a mi sorainkra is zavarólag hatottak és közöttünk sokakat meglévesztettek. Nagy erdőégésről adnak hírt a lapok, amelyek következtében Amerikában 9 város és sok ezer ember élet elpusztult volna. Ilyen veszedelem idején ember, állat egyformán a menekülés lehetőségét keresi és egy irányban halad.

Igy küzdöttünk mi a nagy nemzeti ellenállás idején azokkal, akik egyházilag nyílt ellenségeink s akiknek irányzatával a mi irányunk és célunk különben teljesen ellentétes. E harc-

ban azonban teljesen leégtünk s ha ez nem történt volna is, közéletünk ismét békés mederbe tért és elvtagadás, egyházunkhoz, irányunkhoz való hűtlenség nélkül mi a retrograd elemekkel többé egy táborban nem maradhatunk. Az is hiba, hogy már eddig együtt haladtunk s hogy a politikai hitehagyás hiveink lelkét érintő s minden bizalmat elriasztó, minden hitet elperzselő rettenetes következményei ellen nem tiltakoztunk.

Hogy a magyar ref. egyház is bele sodortatott a hazug küzdelembe, az megérthető. Mikor az önállóság és szabadság dolgairól volt szó, mi hátra csak nem maradhatunk. A ref. egyház és annak hivei mindig első kötelességüknek tartották a haza iránti buzgó áldozást. Hogy rettenetesen csalódtunk az szerencsétlenség, gonosz dolog, de nem bűn. Bűn az, hogy nyomoruságunk tudatára jutván lehangoltan, megszégyenülten félre állottunk s elnéztük, hogy a többi javak között a mi egyházunk, ember voltunk legdrágább javaira is sorsot vetettek s hogy hiveink, megbizottaink, papjaink és méltóságosaink is, egy ilyen minden szentet csuffá tevő jövő és nemzetgyilkos szövetség tagjai maradhattak. A szerzetes törvény, a „Ne temere“ s a többi elvitázhatatlan merényletek azonban felébresztettek. Ha eddig hallgattunk is, ezután nem hallgathatunk, mert a kövek: alkotmányunk, egyházaink, autonómiánk kövei s maga amaz egyetlen szegyeletkő kiáltanak és tesznek ellenünk bizonyosságot.

A protestantizmus és a szabad emberi haladás lobogóját azért nekünk újra ki kell bontanunk. Erre indít bennünket az a mélységes társadalmi belső átalakulás is, melynek moraja mint valami nyiladozó új tüzhányó dübörgése hallszik s melynek készülődése és hanykódása miatt remeg a föld a lábaink alatt.

Forradalom ez is s nem csoda, ha fenyegető jelei a félénk lelkeket szinte a mi sorainkból is megdöbbentik és arra indítják, hogy ott keressenek menedéket, ahol azt tartják, hogy „nem mozog a föld“ s azzal biztatják magokat, hogy szertartási formásokkal mint valami varázs igékkel ellehet esküdni a készülő viharról: nekünk meg kell látni, hogy annak szele mégis csak zug és a föld ha a vakhit és tekintély láncával kötözik is meg, mégis csak mozog.

Megalkuvás és gyáva lemondás helyett nekünk itt is bátran a sorompóba kell állani és az evangéliom fegyvereivel, a protestantizmus nagy elveivel ki kell küzdenünk az új szociális

átalakulás viharában is egyházunk s az egyházainkban képviselt magyar nép létjogát.

Ilyen körülmények között nyíltan fel kell vetni a kérdést, hogy azoknak akik a koalícióban képviselt politikai pártokkal tartanak, joguk van-e ahhoz, hogy a mi alkotmányos mozgalmainkban, a mi egyházunkban vezérszerepet játszanak és pártérdekeiket a mi falaink között érvényesítsék?

Ez történt pedig a most folyó püspökvasztásnál, a hol a kormány bizalmi emberei és méltóságosai, vallásunkhoz tartozók és nem tartozók a politikai pártok exponált egyéniségei nyíltan belevetették magokat és befolyásokat a szokatlannál úgy is élénkebb és erősebb küzdelembe és nyílt vagy szelidebb erőszakkal, ráküldésektől, zaklatásokkal, fenyegetésekkel, megegyezleg szervezett rendszeres kertes hadjáratokkal mint Szatmárban, a nagy városi egyházak befolyásolásával, tekintélyök latba vetésével mint a Kunságban, vagy egyenesen pénzzel és itatásokkal mint Szabolcsban Nagyhalászbán a kormány pártfogoltjának törekedtek megszerezni a presbiteriumok szavazatait.

Jaj annak, a ki e törekvésekkel nyíltan szembe száll, azt megfenyegetik, az ellen rendszeres hajsztát indítanak és nyílt vagy titkos eszközökkel eltiporni, megfélemlíteni próbálják.

Ez történt sok lelkésszel és velem s a Debr. Pr. Lappal is és ez történt mindazokkal a közbecsülésben álló püspökjelöltekkel, a kikkel a koalíció jelöltje szembe került.

Eröss Lajos ez a szent életű, nagy tudományu, széles látkörű, független jellemű kormányra termett férfiú, az Apológétika írója, az ő szemökben kis tucat emberré degradálódott.

Dávidházy János pedig ez az érdemes nagytekintélyű esperes, a kitünő szónok és adminisztrátor, paptársai között állásánál fogva kétségtelen a legelső : tehetetlen aggá, kinek egyetlen érdeme magas kora.

Hát dr. Baltazár Dezső, ez a tüneményeszerű fenomenális tehetség, a ki a kort átalakító eszmék teljes sodrában van, a ki szédülés nélkül oly magasra szállt és mind paptársainak, mind a népnek osztatlan bizalmát bírja? Őt egyszerűen törvényen kívül állították s mint a vad ellen a legnagyobb hajsztát indították.

Nem sikerül pedig ez az irtó hadjárat. Mi szilárdul megállunk a régi zászló mellett és nem hagyjuk sem az evangéliomi szabadság ügyét, sem egyházunk régi tradícióit, sem paptársainkat, sem a népet.

A fenyegetésekkel pedig nem gondolunk s azoknak, a kik a párt érdekét egyoldaluan a hitelveknek is fölibe helyezni kívánják, nyíltan el-

lenükbe állunk és magok megbíralására kérjük.

Politikai állásfoglalásuk legyen egyéni jog. Ezt nem kívánjuk érinteni, bár a mi meggyőződésünk az, hogy öntudatos protestáns soha a reakció szekerét nem tolhatja. Azt azonban nyilvánvaló, hogy még ha a koalícióhoz tartoznának is *nem az a hivatásuk, hogy annak érdekeit a mi egyházunkban szolgálják, hanem az, hogy a koalíció táborában lévén a mi egyházunk érdekeit érvényesítsék.*

Értsék meg azt is, hogy a mit mivelnek, nem jogos gyakorlat és usus többé, hanem abusus, melyet mi többiek eddig is csak a békeség kedvéért s a jövő érdekében tűrtünk s melyet az ilyen elvi eltévelyedés, politikai és személyi hajsztává tett mit tovább nem is tűrhetünk.

A sokat hánytorgatott személyes gyűlölet vádját pedig egyenesen visszautasítjuk; különösképpen én, a ki felé e vádakot olyan irányatosan sujtják és a kit a koalíció hősei ostorhegyre venni szeretnének.

Tudniok kell, hogy én ha szóltam is még e kényes ügyben, mint szerkesztő a közérdektől kényszerítve szólottam és a lehető tartózkodással. De mindazt, amit mondtam, igazolni is tudom.

Személyi dolgokkal én nem törődöm. Engem ilyen tekintetek nem vezetnek, még a koalíció jelöltje ellen sem, aki nagy héber tudományát, noha püspöknek, mert benső hivatottsága nincs rá, alkalmasnak nem tarthatom, magam is elismerem s a kit midőn képességeinek megfelelően ismét régi tanári kateptrájára visszakivá-
nok, csak nem fogok talán megbántani.

Nem is vagyok ellensége. Az ellenségét azok közt keresse, akik, erőnek-erejével olyan helyre szeretnék állítani, a hová apostoli készség is szükséges, s kik, mert magok letörtek s az örök tagadás és rombolás szolgálatában, szent hivataljuk gondjai és kötelességei helyett a politika utvesztőiben s meddő tusáiban magukat elkoptatták, most adoptió útján kívánnak helyettest állítani és nekünk püspököt rendelni. De ez a rendelés csak apostolokat illethet s nem azokat, a kik a párt politikát és a világi érdekeket a hitvallásnak mindig felibe helyezték, s a kik mindig uralkodásra és hatalomra törekedtek és még holtuk után is uralkodni szeretnének.

Dr. Ferecny Gyula.

Devalvatio.

Ismét egy jó hirrel kedveskedett nekünk a legutolsó konventi jegyzőkönyv.

Amit előre megjósoltam és amit persze nem hit senkisé, iné bekövetkezett: immár a hivatalos körök is beismerik, hogy az 1200.000 korona államsegély nem elég és mert nem elég, vagy az államtól kell kérni a segély megfelelő felemelését vagy pedig a gyülekezetek jogos igényeiket arányosan leszállítani. Nagy összegről lehet szó, mert még Nagy Lajos indítványát sem merték elfogadni, azt t. i. hogy a megállapított segélyeknek legalább a fele fizettség ki az arra jogosult egyházaknak, amiből laikus észszel arra kell következtetnem, hogy ha az aránylagos leszállítás veszedelme, csapása aktualis lesz, a gyülekezeteknek 50 százalékra kell majd kiegyezniük.

Nem tudom, hogy egy későbbi kor elfogulatlan történetírója szerint fogja majd megítélni ezt a boldogtalan adózási államsegély ügyet, az én szívemet azonban a legnagyobb keserűséggel tölti el az a borzasztó zavar, amely eleitől fogva jellemzi ennek a fontos, következményeiben évtizedek kiváló esemény befolyását, történetét. Én a magam részéről nem habozom kijelenteni, hogy amennyiben az állam nem lesz kapható a valódi szükségletnek megfelelőleg még legalább egy millióval emelni a segélyt, kimondhatatlan zavarok fogják feldulni Anyaszentegyházunknak békességét, erősen állítom, hogy valamint ennek a fontos kérdésnek szerencsés és kedvező megoldása a minden téren való szebb és boldogabb fejlődésnek útját nyitotta volna ref. Anyaszentegyházunk előtt: ugyanezen érdek szempontjából megbocsájthatatlan, véték minden tévedés, mulasztás még a legkisebb felületlenség is, amely a jog és igazság szerint nyerhető államsegélyt csak egy árva fillérrel is csökkenté.

Lássuk e dolgot közelebbről.

Áldozunk előbb néhány szóval a Mamonn oltárán.

Nincs benne semmi tulzás, ha azt állítom, hogy amennyiben az egyházak minden jogos igényei kielégítést nyernének a megállapított adó kulcsot véve alapul, az államsegély 1.000.000 koronával emelkednék.

A konvent feladata — tisztában van vele mindenki — az lett volna, hogy a gondjaira bizott egyházak érdekeit a legmesszemenőbben megoltalmazza az állammal szemben. A jelekből következtetve ez nem is lehetett valami tulságosan nehéz feladat. Kétségtelenné teszi ezt az

a körülmény, hogy a számszerűleg megállapított szükségleten belül, „előre nem láthatókra“ még 200.000 koronát engedélyezett a magas kormány.

Valóban: kedvező helyzet. Mily nagyszerűen fellehetett volna használni a méltányosság keretén belül igazi javára egyes egyházainknak és egytetemes Anyaszentegyházunknak. Nem mondom, hogy a magas kormány az államkincstár kulcsait adta a konvent kezébe, de aki az állam jó akaratát kétségbe vonja e tekintetben, az látván nem lát, hallván nem hall. Ha a konvent, akarom mondani az a bizottság, mely ennek az ügynek lelke volt, ennyi jó akaratot, ennyi méltányosságot tanusított volna a saját egyházai iránt, ma már nem volna panasz, réges-régen megkapta volna mindenik egyház azt, ami őt jog szerint megilleti. És most mit látunk? Mintha pusztulnánk?

Egyik utasítás a másikat éri s mind elvesz elcsip valamit az amugy is szűkre szabott segélyből. Félve, reszketve, nyujtjuk be munkálataikat, hogy valamelyik általunk soha nem látottba bele ne üssük lábunkat s fegyelmibe ne keveredjünk. Korábbi és későbbi keletű igényeket különböztetnek meg s amelyek a családfájukat az özön vizig, akarom mondani 1896. jan. 1-ig vissza vinni tudják, azok elmehetnek oda, a hol a part szakad. Mintha csak szerepet cserélt volna a kormány és a konvent: a kormány mint édes testvérünk, velünk szenved, sok sebből vérző egyházunk nyomorusága velünk együtt érzi s ha egy néhány fillérrel a törvény és jog száraz §-iban megengedettnél több jutna is, szemet huny nagy jó akarat. A konvent? Redőkbe vonja homlokát, szeméből a kérlelhetlenség villámai cikáznak elő s ha szól, megborad tőle minden kálvinista pap, ugy Dunántul, mint azontul.

Minek a sok szó. mivel csak 1200.000 kort. kapunk, holott 2 millió kétszázszezet kelene kapnunk, évenként elveszítünk 1 milliót, 10 év alatt, ameddig ezeken az állapotokon változtatni nem lehet, a kamatokat nam számítva, 10 milliót.

Ez az összeg egy olyan összeg, ami — hogy a számok körében megmaradjunk — 100 ezer-szer jobban megérdemelné a fegyelmet, — ha egyébert nem, azért, hogy tisztán lássunk — mint az a néhány fillér, melyet némely ref. papok szerettek volna megszerezni kis egyházaik számára. Ez az összeg olyan összeg, amiért a mi mostoha testvérünk, a róm. kath. anyaszentegyház kész lenne kulturharcot provokálni, ha

t. i. rengeteg milliói mellett csak ennyit is el akarna disputálni azokból a javakból, melyekből maga is tudja, hogy nem az övé, hanem az államé.

Hát mi híres nevezetes ref. egyház mit teszünk? Méltóságos emberekhez illő nyugalommal számítunk és ismét számítunk és mihamarább eljuthassunk ahhoz, a geometriai sort választjuk magunknak, azért is, hogy az arányosság meglévén, panasza ne legyen senkinek sem.

Egy sajátságos jelenség! Emlékezzünk csak! Mikor a zsinati adóügyi tárgyalások folytak és csak hosszas elkeseredett harcok után sikerült azt a bizonyos egy koronát kicsikarni, nagy tekintélyű, magas állású egyének, egyebet nem tehetvén, azt a szellemi szolgálatot ohajtották aprópénzre felváltani, amelyet ők az egyház érdekében ingyen teljesítenek. Arról volt szó, hogy néhány 100 kor.-ral többet fizessen az, aki bírja, mint a később megállapított kulcs szerint. A harc, bár nem volt dicstelen, elbukott. Miért? Elvek miatt persze! Arról aztán senki sem tehet, hogy ezen elvek gyakorlatban a mi malmunkra hajtják a vizet. Akkor egy pár korona miatt napokig folyt a vita, most, mikor milliókról van szó: „hallgat minden ezen ég s föld határi közt.“

Szükséges volna pedig szólni, ha egyébert nem, a történelmi felelősség megállapításának szempontjából, mert a vak is látja, hogy ez az indokolás, melyet a konventi jegyzőkönyv az óriási különbözet magyarázatául feltüntet, csak 10 millió koronányi pénzt, hogy valamikor az unukámnak az unukája is pironkodni fog miatta, hogy a szép, vagy nem tudom minő apja már szintén ref. pap volt akkor, amikor ezt a csinos kis summácskát megkaphattuk volna, ha...

Nem használna ugyan semmit, de a következetesség megkivánná, hogy mikor a sokkal kisebb bajoknál sajnálatunknak adunk kifejezést, élesebb vagy tompább szavakkal hangoztatni el nem mulaszthatjuk, hát ezt a pár milliócskát is meghintsük ezzel a szentelt vízzel.

Nem hiába, hogy szegény ember vagyok, a Mammonnak büvköréből magamat kivonni nem tudom, s mintha csak a magam sok baját siratnám, keservesen felpanaszolom a következő dolgot. Alkalmam nyílik itt az elismerés zászlaját meghajtani az előtt a nagyobb részint földmives nép előtt, mely a barsi egyházmegye közönségét alkotja. Melyik egyházmegye teszi meg azt, amit a mienk? Viseli mindenik egyház továbbra az eddigi súlyosodó terhet és

azokat a 100-akat, melyekhez az államsegély révén joga lenne, egyházi közcélokra adja.

Százakat!

Óh nyomoruságok nyomorusága! Most lett volna módunk és alkalmunk lerakni egy szebb, egy boldogabb jövő alapjait, de mivel a bab meg borsó, krumpli és mi egyéb néhány fillérrel literenként drágább lett, hát erről immár szó sem lehet.

Kicsiny sereg, áldott sereg. Buzgóságod mit sem ér, áldozatkészséged hiábavaló, átkod marad a szegénység mindörökkön örökké.

Amit vesztettünk: kifogja kipótolni minekünk. 7000 koronás kölcsönünknek kamatait ki fedezi? A jó reménység fejében elköltött kis pénzecskenket helyrepótolni ki fogja. Istenem! oly gyönyörű szépen festettek kilátásaink e segélyt illetőleg. Mindezeknek vége! Elsodortak a Tisza hajjai és akinek drága kenetekkel, minél nagyobb államsegély drága keneteivel kellett volna puhítgatni az emberi szívek keménységét, hogy fogékonyabbak legyenek minden szépre, minden jóra, nem értvén e dologhoz, úgy elkenete az emberek „jó kedvét“, hogy talán csak a Mindenható tud beléjük lelket önteni ismét. E miatt a boldogtalan adóügy miatt elvesztettem hitelemet a gyülekezet előtt. Szemem közé nevetnek, ha előhozom. Halálos rettegés fog el minden nap, hogy nem hoz-e a posta valami pótló utasítást, ami ugyan keveset pótol, de ami annál többet von le a gyülekezetek jogos igényeiből és amit persze illő magyarázatokkal tudatni kell a közönséggel.

Mindezekre azután feltette a koronát ez a devalvatió.

Mi lenne jobb: Lenni, vagy nem lenni. Mi lenne jobb: Óvatosan vigyázatosan előkészíteni a közönséget erre a fordulatra és Nov.-ig szépen hozzászoktatni 50 százalékos csökkenéshez. Alkalmom adtán annyit beszélhetne az ember felőle, hogy az emberek el is felejték, hogy mennyit is kérhet tulajdonképpen! Hogy egyszerűen elolvasni a konventi jegyzőkönyvet — nem felejtkezzenek el a jelenlevőkről sem: egy száraz mosoly az emberek ajkán, az öregebb kurrátor „kimondja áperthe a véleményét“: Ugy is tudtuk mi azt előre“ s felvehetjük a jegyzőkönyvet, hogy mivel fellebbezni nem lehet és immár az adózási államsegélyhez semmi reményünk nincs, az adóügyi munkálatok nagyobb dicsőségére 50 százalékkal feljebb emeljük az egyházi adót.

Ezek az általános jellegű tények fogják

aztán szülni azokat a végnélküli zavarokat, a melyek egyházaink fejlődését nagy részben megfogják akadályozni. Nem kell épen szocialistának lenni valakinek, elég, ha kálvinista egyházi adófizető, az a súlyos terheket hordozó, sok-sok szép reménnyel megbiztatott, de keserves csalódásokon keresztül ment ember, hogy megbicsakolja magát és kimondja, hogy a törvény szerint előirt adót letizeti, de többet egy árva fillért sem. És mi lesz akkor?

A Mindenható Isten őrizze meg minden bajtól ref. Egyházunkat ezekben a keserves napokban, melyekben a rövid látás juttatott minket! Lágýítsa meg a kormány szívét, hogy megkönyörüljön rajtunk, mert bizony mondom, hogy a bajok ellen, mik kívülről jönnek, megvédjük magunkat, de a nyomoruságok, melyek okai mi vagyunk, előbb-utóbb megemésztenek bennünket.

Kisölvéd, 1908. jul. 27.

Patay Miklós
ref. lelkész.

Javaslatok

a protestánsok és a vallásegyenlőség érdekeit szolgáló országos szövetség megalakítása és szervezésére nézve.

Régóta várom már, hogy a nyilvánosság elé terjesztetik a tervezett országos protestáns vagy evageliumi szövetség kongresszusának tervezete. Reméltem, hogy abban benne lesz amit én is óhajtanék. Az idő azonban sebesen halad felettünk. Már itt volna a kitűzés és összehívásnak ideje is.

Ez a körülmény adja kezembe a tollat s ne hogy elkéssünk az ügyek megvitatásával az eszme iránti őszinte lelkesedéstől áthatva, az alább elsorolandó javaslatokat hozom a nyilvánosság elé s ajánlom egyrészt az érdeklődőknek megvitatásra, másrészt szíves megfontolásra az országos szövetség összehívására és megalakítására hivatott vezérfiaknak.

1-ször. Szerény nézetem szerint a megalakítást és szervezést eszközölő kongresszusra meghívandó lenne a lapok útján minden testület és egyes egyén felekezeti különbség nélkül aki a vallás szabadság egyenlőség és a vallás erkölcsi élet fejlesztésének pártolója.

2-ször. A megalkotandó szövetség címe lenne: „A vallás-szabadság és egyenlőséget pártoló országos szövetsége” = V. E. T. O. Sz.

3. A szövetség céljául az alapszabályokban kitűzendő lenne a vallás és erkölcsi élet fejlesztése mellett a vallás felekezetek közötti egyenlőség létesítése, annak

védelmezése s ez alapon a felekezetek közötti egyetértés és vallásos türelem, béke megteremtése.

4. Tagja lehetne az egyesület illetve szövetségnek minden egyes állampolgár, vagy polgárnő felekezeti különbség nélkül és minden olyan testület, amely aki a vallás-szabadság és egyenlőség létesítése mellett a vallás és erkölcsi élet fejlesztését óhajtja s ezen célt a meghatározott tagdíj lefizetése mellett anyagi áldozatokkal előmozdítani kész.

5. A szövetség kongresszusának tárgyai a meghívóban csak általánosságban s körülbelől ily formán lennének felvéve:

A) Megnyitó beszéd.

B) Az alapszabálytervezet elfogadása és megalakulás.

C) Tisztikar és választmány megválasztása.

D) A szakosztályoknak a vallás és erkölcsi élet fejlesztésére a vallás egyenlőség létesítése vagy megvédelmezése tárgyában javaslatainak az előkészítő bizottság által megállapított sorrendben tárgyalása.

6. A kongresszust megelőzőleg 2 nappal gyűleznének a megalakulást eszközölő szaktestületek (lelkészek, tanítók, tanárok stb. egyesülete) szakbizottságai s megállapodásaikat a kongresszust előkészítő választmány elé terjesztessék.

7. A kongresszust előkészítő választmány, (szaktestületek elnökei, jegyzői, javaslatok előadói, ünnepély rendező bizottsági tagok) gyűlését, a kongresszust megelőző napon tartaná a határozati javaslatok megállapítása tárgyában.

8. A kongresszus amaga tanácskozásait az ügyrend letárgyalásáig a kitűzött határnapon és azt követő napon mindenkor a délelőtti órákban tartaná míg délután az egyes szakosztályok (lelkész, tanár, tanító stb. egyesület) üléseznének.

9. A V. E. T. O. Sz. szakosztályai lennének a különböző vallásfelekezetek lelkészi, tanári, tanítóinak stb. külön testületei és a belépő ifjúsági köznevelési intézetek s más testületek szakszerint tetszésük alapján csoportosuló egyesületei.

10. A V. E. T. O. Sz. elnökei lennének egy lelkészjellegű és egy világi egyén akik a ref. és az ev. egyház kebeléből volnának választandók.

11. Az elnökök és választmányi tagok azonban fele részben papi, fele részben világi egyénekből oly számban és módon lennének választandók, hogy minden az egyesületbe belépett tagok által képviselt vallásfelekezet és szaktestület érdeke sőt az egyesületbe netalán belépett nőegyesület érdeke is képviselést nyerjenek.

Megjegyzem, hogy ezen javaslati pontokra nézve a lelkészegyesület választmánya által ajánlott alapsza-

bály némi módosítással alkalmazható és könnyen elfogadható lenne.

Ez volna az én szerény véleményem.

Kispereg 1908. július 28.

Szondy Géza.

Református istenisztelet Borszékfördön.

A magyar királyság keleti részén a Kárpátok hegyóriásaitól körülveve végtelen fenyesek rengetegei között, mint kellemes vár tűnik fel borszékfördő, Magyarország legszebb fürdője. Igaz, hogy a vendégek nagyobb része gazdag Románokból áll, de szép számmal vannak itt a m. Alföldről, különösen Hajdúvármegyéből.

Borszék elragadó szépsége, az a láthatatlanul pompás látvány, amely itt elénk tárul, az örökkévaló Isten imáadására hívja fel az ember figyelmét. Nem csoda, ha bizonyos irigység fogott el bennünket reformátusokat, amidőn láttuk, hogy a katolikusok a fürdő igazgatóság épületében levő imaházban naponként isteniszteletre gyűlnek össze, míg mi nem adhatunk hálát, a gyülekezet együttes éneklésében a véghetetlen jóságú Istennek gazdag adományaiért a melyek itt lép-ten-nyomon elénk tárulnak. Gyakran lebbent el ajkainkról egy-egy sóhaj, de jó volna isteniszteletre, a midőn egy reggel nagy lelki örömmel olvastuk, hogy tiszteletes Pálffy Endre maroshévi ref. lelkész, a Kossuth-kut melletti pavillonban Aug. 2-án ref. isteniszteletet tart.

Elérkezett a várva várt nap. Megvallom, bizonyos aggodás vett erőt rajtam, amidőn maroshévi ifju lelkészével — aki felkért, hogy az éneklést vezessem — a jelzett helyre kimentünk, hogy vajjon lesz-e gyülekezet a mi isteniszteletünkön? Annál kellemesebb volt látni a való, hogy az isteniszteletre berendezett hely teljesen megtelt hívő lelkekkel, úgy hogy jóleső megnyugvással mondá maroshévi ifju lelkésze: hogy ilyen népes gyülekezet előtt én sohasem prédikálok otthon. Öröm volt hallani, midőn a népes gyülekezet rázendítette az „A Sionnak hegyén Ur Isten“ gyönyörű énekünket, melynek elhangzása után maroshévi derék lelkésze modernül s gyönyörűen predikált: Jelenések könyve II. r. 7. verse alapján, mit a közönség feszült figyelemmel, nagy lelki örömmel hallgatott. Minden szava szivből jött s szivhez szóllott.

Jelen volt az isteniszteleten méltóságos özv. Szász Domokosné nt. asszony, kinek nem kis része van abban, hogy a jövő évben már megkezdik Borszékfördön egy ref. imaház építését s mellé két szobát a hol a fürdön időző lelkészek lakást kapnának a miért

aztán felváltott isteniszteletet tartanak. Az imaház felépítésére szükséges pénz készen van, helyiséget a templom részére ingyen adott a fürdőtulajdonos két község. Adja Isten hogy e szép terv már a jövő szezonra teljességbe menjen!

Boldizsár Zsigmond
nádudvari ref. tanító.

Amerikai levél.

Az amerikai magyar református egyházmege (Ref. Churh kormányzata alatt álló) a május hó 5-én és folytatólagosan tartott rendkívüli közgyűlésén lelkesedéssel határozta el, hogy testületileg belép az O. R. L. E. tagjai közzé. Az amerikai magyar ref. lelkészi kar átérzi a hittestvéri szeretet közösségét azokkal, kik othon küzdenek egy jobb jövő előkészítéseért a magyar protestantizmus javára. Az egyházmegeében ez időszerint kilenc rendes lelkész szolgál.

* * *

Az egyesült államokbeli Református Egyház magyar egyházainak évi jelentése, Nt. Virág István loraini lelkész, egyházmegei jegyző összeállításában jelent meg sok érdekes, tanulságos és főlemelő dolgot tartalmaz. Megtudjuk abból, hogy az egyházmegeében 12 rendes egyház tartotta számon filiával és leányegyházzal. Ezen gyülekezeteket 9 lelkész és egy előkönyörgő látja el. A lelkészek közül csak kettő ordináltatott a Ref. Church által, a többiek mind hazai theológián végezték tanulmányaikat. Ujabban a Sout-chicágói. South-Bendi és a Sout-norvalki gyülekezetek csatlakoztak az egyh. m-hez. A tizenkét egyházközség területén és annak gondozása alatt legalább is tizezer református lélek van. Iskolás gyermekek száma az eszközölt összeírás szerint 983. bizony nagy szám ez! Méltó volna, hogy ezek magyar és vallásos szellemű tanításával is törődne valamennyire a hazai egyház, ha már tanítókat juttat a csatlakozott egyházaknak. Az egyh. mege egyházaiban az elmúlt év folyamán született és megkereszteltetett: 467 kised. Felnőtt kereszteltetett 5, confirmáltatott 56, halálozás száma gyermekeknél 110, felnötteknél 107. Működésben van 88 vasárnapi iskola, a melyekben 56 diletáns, de buzgósággal és élő hittel bíró tanító végezi lelkesen a vallásos oktatás munkáját. Vasárnapi iskolai tanítók 450-en vannak. Az egyh. mege egyes gyülekezetei 194 doll. és 40 centet fordítottak jótékony célra és a gyülekezeti célokra befolyt adományozások összege felülhaladja a 32 ezer dollárt.

* * *

A Nev-jersey államban fekvő Alpha városkában, hol magyar és közelebről református testvéreink igen szép számmal vannak megtelepedve. Jul 4-én az amerikai nemzet szabadsági ünnepnapján lett nagy ünnepélyességgel és roppant sokaság jelenlétében fölszentelve a presbyteriumok által segélyezett magyar gyülekezet szép temploma, melynek építő és a gyülekezetet is szervező lelkészek: Ujlaky János volt lasztoméri, (Zemplén m.) lelkésztársunk. A teplomszentelésen adományban és perselypénzben ezer koronán felül gyűlt be.

* * *

Az Egyesült Államokbeli ref. egyház magyar egyházmegeje jun. 15-én és következő napjain tartotta meg Johnstovban, Pennsylvania, a rendes évi egyh. m. gyűlést, melynek tárgysorozata igen gazdag volt, a mennyiben vagy 35 pontban állott. A gyűlésen jelen volt az angol missiói hatóság superitendense Rev. Souders is. Jövő évre az egyházmegyei tisztviselőkül megválasztattak: Csutoros Elek clevelandi lelkészt elnöknek, Virág István loraini lelkészt jegyzőnek és a sorok írója pénztárnoknak.

Harsányi Sándor

Homestead és vid. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Nyilatkozat.** A „Magyar Szó“ lapmelléklet ellen a sajtópert megindítom. Én ugyan még annyi tekintetbe vételre sem tartom méltónak a következetes hazugság organumát, de barátaim kívánták tőlem; hát megteszem. Azt a kiskoruságot úgy sem tételezhettem fel lelkésztársaimról, hogy a vakmerő hazudozásoknak hitelt adjanak, s ennél fogva nekem elég volt az a tudat, hogy egyéni tisztességem az ő szeretetüknek és bizalmuknak palládiuma alatt áll. A hazug embert pedig törvényszékkal vagy éppen becsuletszékkal megtisztelni nem érdemes. Hangsúlyozom, hogy én a budapesti újságírói körök amaz általános nézetét osztom, hogy a Magyar Szó bármit írjon is, arra reflektálni teljesen céltalan és felesleges; mert ezt a lapot ma már intelligens ember komolyan úgy sem veszi. Azonban mivel egy pár kartársam kívánja, a sajtópert egyedül az ő irántok való tiszteletből megindítom. Hajduböszörmény, 1908. aug. 3. Dr. Baltazár Dezső.

— **Kivonat** a krassóvidéki református lelkészi kör 1908. év július 30-ik napján Szatmár-

hegyen tartott értekezletének jegyzőkönyvéből. 5. szám. Balogh István elnök utal a „Magyar Szó“ szerkesztőjének Pályi Edének az egyházkerületünkben folyamatban lévő püspökválasztás ügyében tanusított viselkedéseire, a midőn egyik egyházi jelesünket Dr. Baltazár Dezső esperes s püspökjelöltet lapjában állandóan oly minősíthetetlen vádakkal illeti, mely miatt minden jó izlésű ember undorral fordul el a „Magyar Szó“ szerkesztőjétől s mélyen felháborodik, mikor azt tapasztaljuk, hogy Pályi Ede lapjában csaknem célul tűzte ki egyházi nagyjainknak lejáratását. Indítványozza, fejezze ki értekezletünk Pályi Ede eljárása felett rosszalását. Lelkészerterkezetünk az elnöki indítványt magáévá teszi, rosszalását, sőt megbotránkozását fejezi ki Pályi Edének már sokszor tapasztalt azon eljárása felett, mely szerint, lapja megindításától kezdve állandóan úgy világi, mint egyházi vezető embereinket lejáratni törekszik; közelebről Dr. Baltazár Dezsőt olyan vádakkal illeti, a minőket maga Pályi Ede sem hiszen, annálkevésbé *mi, kik Dr. Baltazár Dezső személye iránt épen egyházi ténykedéseiért s a napirenden lévő intrikák közben tanusított higgadt, papias viselkedéseiért tántoríthatatlan tisztelettel, bizalommal s fokozott nagyrabecsüléssel viseltetünk.* Értekezletünk ezen határozata a „Debreceni Protestáns Lap“, „Protestáns Egyházi és iskolai Lap“ „Sárospataki Lapok“, „Erdélyi Protestáns Közlöny“, Lelkészegyesület“, „Tanítóklapja“ és a „Szamos“ című lapok szerkesztőségének leendő közlés végett megküldetni határozatott. Makai Elek ref. lelkész, értekezleti jegyző, Balogh István ref. lelkész, ért. elnök.

— **Indítvány** az Orsz. Ref. Lelkészegyesület 1908. évi közgyűlésére. Az orsz. ref. lelkészegyesület megbotránkozását nyilvánítja a „Magyar Szó“ című lap mellékletben az orsz. ref. lelkészi egyesület és elnöke Dr. Baltazár Dezső ellen indított minden alapnélküli alacsony hajsza felett, melynek nemtelen rugói a körök és egyének kegyeinek hizelgő keresése: Mig Baltazár Dezsőnek legteljesebb bizalmat szavaz, addig a zugsajtóhoz sem illő gyalázkodásokat megveti s egyszersmindenkorra tiltakozik az ellen, hogy a „Magyar Szó“ a protestáns érdekek szócsövének vagy képviselőjének fogadatlanul feltolja magát s nyomda festékét bárki is komolyan vegye. Beadja: Nyitrán, 1908. Aug. 1. Sedivy László ref. lelkész.

— **Válasz nt. Biki Károly esperes urnak.** Nagytiszteletű Esperes Ur! Amióta a püspökválasztás során nyilvánvaló lett, hogy én

meggyőződés, előadott *s megnem cáfolt okaim*, egyházam a szabadság és a magyarság iránti buzgó szerelmem miatt nt. Dicsőfi József ur jelöltségét nem támogathatom: nagytiszteletű esperes ur nyílt és titkos üldöztetésnek és bosszujának lettem martalékává. Megértem e nagy gerjedelmet, az exponált politikai párt ember, a főgondnok iránt olthatatlan gyűlölettel viseltető férfiu és a püspökválasztásnál intéző szerepet vállalt kortes részéről, de nem tudom megmagyarázni a lelkész, a művelt uri ember és az esperes szempontjából. A nagytiszteletű ur elnöklete alatt tartatott megyei (politikai megyét tessék érteni) kortes gyűlésen önök engem meg-rágalmaztak és hátam mögött személyemben is megsértettek — mégis mint szerkesztőhöz védekező irással jöttek. Én levelöket jóhiszeműleg kiadtam és annak céljait, mint szerkesztő a magam részéről is őszintén és előzékenyen előmozdítani kívántam. Erre következett az u. n. Szatmári határozat, mely a *Debreceni Prot. Lapot* óhajtotta megfélemlíteni és tönkre tenni. Miért? Hol nem szolgálta e lap a ref. egyház és a lelkészi kar érdekeit s mikor lett volna hűtelen a protestantizmus nagy alapelveihez? A lap büne csak az, hogy nem klikk lap és nem a nt. ur és a vele együtt tartók érdekeit szolgálja s ezért szeretné a nt. ur elnyomni, helyettesíteni. Csak bátran. Tessék. Azoktól, akik a koalíció emberei, nem is várunk mást, mint a sajtónak vagy megvételeit vagy elnyomását. Egy ilyen megvett, szubvencionált és a nt. Dicsőfi urék csoportja által irányított erkölcsi felelőséggel nem bíró koalíciós lapban (mert a mi püspökválasztási dolgainkat és belső ügyeinket a világi lapokba is által harcolták nt. esperes urék) intéz hozzám ismét nt. Esperes ur, kinek viselt dolgait egy kissé megszéllőztettem nyílt kérdéseket és úgy maga, mint társai részéről kikeresett bosszuját és feleletre vonását helyezi kilátásba. Állok elébe nt. Esperes ur, Önök és a szlávok nem is tudnak mást, csak bosszút állani. A szatmári megfélemlített egyházak, presbiterek és lelkészek után hadd jöjjenek már én is a szerkesztő és társaim, a nagy közönség és a protestantizmus, a szabad sajtó nagy elvei. Debrecen, 1908. aug. 7. *dr. Ferenczy Gyula*.

— **A püspöki hivataltól.** Az egyetemes konvent 104—1908. sz. határozata alapján az egyházi törvényekhez és a birói ügyviteli szabályokhoz a „Betürendes-tárgymutató“ a törvények kiállításához megfelelő alakú és nagyságú füzetben elkészült. A terjedelmes, mintegy 7

nyomatott ivnyi füzet, mely minden igénynek megfelelő segédköny, kívánatos, hogy minden egyházi tisztviselőnél meglegyen. A füzet ára 80 fillér. Tisztelettel kérem a nt. Esperes urakat, méltóztassanak e fontos segédkönyvet a lelkész és egyházi előljáró uraknak megvétele ajánlani. Méltóztassanak előfizetési felhívásokat szétküldeni s a megrendelt példányok árát a Magyar földhitelintézethez „Református egyházi törvények tárgymutatója“ címen beküldeni s egyidejűleg a példányokat a konventi Elnökségnél Budapest Üllői-ut 14. sz. a. megrendelni. Az egyetemes konvent Elnöksége értesített, hogy a címére érkező táviratok számára a budapesti központi távirata hivatalnál a — „Konvet. Budapest“ — rövidített távirati címet jegyeztette elő. Tisztelettel kérem a nt. Esperes urakat, hogy jövőre úgy a konventi elnökséget, mint a központi irodát, valamint a nyugdíjintézeti, közalap végrehajtó bizottságot stb. stb. illető távirati értesítéseket kizárólag a fenti címmel méltóztassanak küldeni és ezen körülményről a Nagytiszteletű Református Esperes urakat, az egyházak lelkészit stb. szintén méltóztassanak értesíteni. Teljes tisztelettel vagyok, Debrecen, 1908. július 31-én, püspök helyett *Dicsőfi József* egyh. ker. főjegyző.

— **Halálozás.** Sokan osztoznak a mi szeretett lelkésztársunk gyászában. Kócsa Károly lelkésztársunknak gyásza van. Szeretett leánya férj. Müller Károlyné Kócsa Julianna legszebb korában váratlanul elhunyt Pankotán, hol szüleinél látogatóban volt. Temetése m. hó 28-án történt. Csécsi Imre aradi lelkész és Hunyadi László gyoroki lelkésztestvéreink szolgálva bus koporsója felett. A. B. F. R. A.

Mély fájdalomtól megtört szívvél tudatjuk a felejtetetlen jó férjnek, szerető jó apának, testvérnek és rokonnak Borus Lajos nyugalmazott tiszalöki ref. lelkésznek folyó hó 7-én, reggel fél 6 órakor életének 79-ik boldog házasságának 50-ik évében, hosszas, súlyos betegség után történt gyászos elhunytát. Kedves halottunk hült tetemei folyó hó 8-án, délután 2 órakor fogtak a ref. egyház szertartása szerint az Eötvös-utca 25 számú házunknál tartandó gyászima után Tiszalökre szállítatni. Tiszalökön a temetés f. hó 9-én d. u. 2 órakor lesz a ref. parókiáról s az ottani családi sirboltban fog örök nyugalomra tételni. Mely végtisztességtételre rokonainkat, barátainkat és az elhunytak lelkésztársait szomorodott szívvél meghívjuk. Debrecen 1908. aug. 7. Áldás és béke drága poraira! Testvére: Borus Mária özv. Kulcsár Imréné gyermekeivel. Valamint számos rokonok nevében. Bánatos neje: Özv.

Borus Lajosné szül. Baksay Mária Gyermeke: Dániel nejevel besenyői Szabó Amáliával a temetést Gebauer K. temetkezési intézete Debrecen, Kossuth-utca rendezi.

— **A tiszántuli ref. egyházkerület történelmének adattára.** Az egyházkerület történelmének megírása alkalmával összegyűjtött sok fontos okmány másolata van birtokomban, melyeket a tiszántuli ref. egyházkerület történelme c. művemben csak vázlatosan közölhettem. Ezeket akarom közzé tenni fenti cím alatt szerkesztendő sorozatos műben, melyben az általam gyűjtött okmányokat fogom időrendi sorban közölni, de kiegészítem az egyes egyházmegyéből és egyházközségekből beküldendő fontos okmányokkal és mindenik kötetet pontos név és tárgymutatóval fogok ellátni. Az okmánytárból évenként egy-egy tiz ives füzet jelenik meg, melynek ára 2 korona lesz. Ezen összeg csak a mű kézbesítése után küldendő be. A megrendelések f. évi okt. 1-ig címemre (Kebrecen, Darabos-utca 20. sz.) intézendők. Dr. Barsa János.

— **A bilkei ref. missz. egyház temploma** kijavítására „Esdő szózat” c. segélykérő íve után, a lelkészi hivatalhoz küldött segélyek következők: Török-szentmiklósi ref. gondnok 3 k., nt. Bartha Mór 4 k., Ref. egyház Mezösas 2 k., Ref. gonknok Hódmezővásárhely 10 k., Ref. egyház Bercel 1 k., Bercsényi főszolgabíró Oroszveg 2 k., Körjegyző Nagydobrony 8 k., Ref. egyház Köröstarcsa 2 k., Ref. egyház Szatmárnémeti 10 k., Debreceni ref. egyház 20 k., Szentesi ref. egyház 2 k., Ref. egyház Ibrány 2 k., összesen 66 korona. A kegyes adakozóknak hálás köszönetét fejezi ki a ref. missz. egyházmegyében. Bilke 1908. aug. 4. Kölesey Zsigmond ref. m. lelkész.

— **Levél a szerkesztőhöz.** A történeti nevezetességű Erdődi egyház feltámadása, Levita állomást szerveznek, Adakozók névsora. A püspökválasztáshoz. Kedves barátom! A történelmi nevezetességű Erdődön a ref. egyház életében új korszak kezdődik, Folyó év szept. 1-én megnyílik a reform. iskola s ily célból az előkönyörgő tanítószervezése folyamatban van. Tegnap júli 19-én közgyűlést tartottam erdődi hűveimnek az iskola felszerelése ügyében, hol a helyszínén nevezett célra Dr. Ebergényi Sándor miniszteri osztálytanácsos 40 k., Ajtay János uradalmi erdőmester főgondnok 10 k., Dr. Nagy Sándor ügyvéd 10 k., Demeter József ref. gondnok 10 k. Összesen 70 k.-át adományoztak. A nemes tett magában hordja dicséretét. Itt erősen dolgoznak Bikyék Dicsőfi mellett. Még Tankóczy főkapitányunk is a Falusi és társai csatlósának szegődött s úgy látszik a szatmári ref. egyháztanács is beengedte magát ugrattatni. Remélem kaptad a Tankóczy-féle javaslatot, mely most már mint a szatmári egyház határozata minden presbyteriumhoz megküldetett. Valami különöset

nem tudok a püspök választás ügyében. Ugy hallom azonban, a mieink kitartanak és így erősen bizunk a győzelemben. Az ombodi bíró pedig ujságolja, hogy ők csak Baltazárra fognak szavazni. Meg kell botránkozni mindnyájunknak a Pályi-féle förmedvények miatt. Itt már sokan vagyunk, a kik lapjával beteltünk s rég vissza küldtük a példányokat. Szatmárhegy, 1908. jul. 20. igaz barátod Makai Elek.

— **Tanácsbíró választás.** A nagybányai egyházmegyében két tanácsbírói állás üresedett meg. Az egyikre a mint értesülünk Tóth Dániel nagykolcsi lelkész választott, a ki régebben már tagja volt a megyei tisztikarnak s mint aljegyző, később mint tanácsbíró ott ült a zöld asztalnál. Midőn ezelőtt több mint egy évtizeddel elvi okokból otthagya székét és lemondott, sokan fájlaltuk a szókimondó, érdekes, de igaz, és képzett férfiú távozását, annál nagyobb örömmel köszöntjük most, midőn tot post discrimina rerum, az egyházak bizalmából ismét elfoglalja régi helyét. Ad multos annos.

Tartalom-jegyzék: A lelképásztor hitvallása. † Mitrovics Gyula. — Politika és hitvallás. Dr. Ferenczy Gyula. — Devalvatio. Patay Miklós. Javaslato. Szondy Géza. — Református istenítisztelet Borszékfördön. Boldizsár Zsigmond. — Amerikai levél. Harsányi Sándor. — Különfélek.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Pályázat.

Szatmár-Németibe oldalam mellé segédlelkeszt kerese. Fizetése 1800 korona. Kötelessége az összes teendők végzése és róm. kath. képezdébe járó növendékek vallásos oktatása. Pályázati határidő augusztus hó 20. Az állás augusztus hó 30-án elfoglalható.

Szatmárnémeti, 1908. augusztus hó 7.

Pótor Dániel
református lelkész.

Pályázat.

A békési áll. segélyz. ref. főgymnáziumnál az 1908—1909-ik tanév elején elfoglalandó magyar-német nyelvi és történelem latin nyelvi tan-

székekre ezennel pályázat hirdettetik. A tanszékek egyelőre helyettes tanárokkal fognak betölteni. Pályázhatnak oly ref. vallásu egyének, kik nevezett tárgycsoportok tanítására képesítéssel bírnak.

Okleveles tanár javadalmazása évi 2000, azaz kettőezer korona, nem okleveles tanár javadalmazása évi 1600, azaz egyezerhatszáz korona.

Pályázók a békési ref. egyház presbiteriümához intézett folyamodványukat, melyben életkoruk, vallásuk és családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyuk, végzett tanulmányaik, képesítésük, nyelvismeretük, eddigi netaláni szolgálataik okmányokkal igazolandók, küldjék be a békési ref. főgymnázium igazgatóságához 1908. augusztus 20-ig.

Békésen, 1908. július hó 19-én.

Kecskeméti Ferencz s. k.
a presb. elnöke.

Pályázat.

A nagyváradai államsegélyes református tanítónőképző igazgatótanácsa pályázatot hirdet helyettes tanári állásra. Pályázhatnak olyan tanárok vagy tannárjelöltek, akik a matematikai természettudományoknak középiskolában vagy tanítónőképzőben való tanítására vannak képesítve. A szakvizsgával bíró jelölt is pályázhatik. Az alkalmazás egy évre terjed, de egy év után kilátást nyer a véglegesítésre.

Előnyben részesülnek azok, kik lelkészi vagy más szakra is vannak képesítve.

A helyettes tanár javadalma 1600 kor. előleges havi részletekben fizetve. Tanítási kötelezettség: heti 20 órán.

A pályázati kérvények kellően felszerelve f. évi aug. 30-ig küldendők be Sáfrány Lajos ref. tanítónőképző int. igazgató címére.

Nagyvárad, 1908. aug. 5.

Sulyok István
esperes, az ig. tanács elnöke

Pályázat.

A zsákai református egyház ujonnan szerzett 3-ik tanítói állomására pályázatot hirdet.

Javadalma: a) tisztességes lakás kerttel, b) 400 korona egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve, c) 600 korona államsegélyből havi előleges részletekben. d) ötödéves korpótlék államtól.

Kötelessége: az I. és II. vegyes osztályt egyházkerületi tanterv szerint tanítani, továbbá lelkészt és orgonista kántort a templomi, utóbbi temetési szolgálatban is, szükség esetén helyettesíteni.

Okmányokkal felszerelt pályázatok folyó évi augusztus 22-ig lelkészi hivatalhoz küldendők. Állomás szeptember 1-én elfoglalandó.

Zsáka, (Biharmegye) 1908. augusztus 2.

Vadon Miklós
ref. telkész.

Pályázat.

A biharudvari-i reform. egyház pályázatot hirdet segédtanítói állomásra.

1. Javadalom: 800 korona készpénz az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve s egy szobából álló a szükséges butorzzal ellátott lakás az iskola épületében.

Kötelesség: a II. és II. fosztály vezetése az egyházkerületi tanterv szerint.

Pályázati határidő Augusztus 23, amikorra a kellően felszerelt kérvények aláírottához küldendők.

Az állomás szept. 1-én elfoglalandó. Pályázhatnak még oklevéllel nem bíró, de végzett, de végzett tanítóképezdei növendék is.

Megjegyeztetik, hogy az állás rendszeresítéséhez a lépések az iskolai év folyamán megtételnek s ha sikerül, elválasztott a kiegészített fizetést és lakbér pénzt fogja kapni.

Biharudvari, 1908. aug. 4.

Szabó Imre
lelkész.

Pályázat.

Az Árpádi ref. egyház pályázatot hirdet az 1-ső és 2-ik osztályu vegyes iskolai tanitóságra, melynek javadalma: tisztességes lakás, továbbá államsegélyből 800 k., az egyháztól 200 k. készpénzben. Kötelessége mindaz, ami a tanítói állás tisztességével összefér és amit az egyháztanács tőle megkíván, mint p. o. az alsó két osztály törvényszerű vezetése, ismétlő iskolások tanítása, szükség esetén lelkész és kántor helyettesítése, presbyteri jegyzőség; nőtanítóknál női kézimunka tanítás. Az egyháztanács fentartja magának a jogot, hogy a megválasztandó tanítót esetleg más osztályok vezetésére alkalmazza. Pályázati határidő aug. hó 1. Csak okleveles tanítók és tanítónők pályázhatnak, akik okmányukat aug. hó 1-ig aláírt lelkészhez küldjék be.

Árpád (Bihar m.) 1908. év jul. 21-én.

Boros Gábor
ref. lelkész.

Pályázat.

A máramarosszigeti ref. főgimnázium igazgatótanácsa a megüresedett latin-németnyelvi és magyar-latinnyelvi tanszékre ezennel pályázatot hirdet. Előbbi tanszék okleveles rendes, ilyen pályázó nem léteben helyettes tanárral, a másik tanszék pedig helyettes tanárral lesz betöltve.

Pályázhatnak olyan protestáns vallásu tanárok és tanárjelöltek, kiknek szaktárgyaik a fentebb megjelölt tárgyak.

A megválasztandó rendes tanár javadalma évi 2400 kor. törzsfizetés 400 kor. lakáspénz, továbbá öt izben 200—200 korona ötödéves korpótlék, a fennálló szabályzat értelmében előléptetés a 2600, 2800 és 3200 koronás fizetési fokozatba, melyek közül a két utóbbiban a lakáspénz 500 korona s végül az állami fizetésekiegészítésben való részesedés igénye. Az ötödéves korpótlék megállapításánál a hazai más ref. középiskolánál rendes tanári minőségben eltöltött szolgálati idő 10 év keretén belül beszámítatik.

A helyettes tanár évi összjavadalmazása 2000 korona.

A tanszékek betöltésének joga a főgimnázium igazgató tanácsát illeti, hova a pályázati kérvények is intézendők.

A megválasztandó rendes tanár az orsz. tanári nyugdíjintézet jogosított és kötelezett tagja. Állását köteles 1908. szept. 1-én elfoglalni, később meghatározandó időben székfoglaló értekezést tartani s szaktárgyait és szükség esetén ezenkívül más rokon tárgyakat is heti 20 órán belül tanítani.

Pályázók életkorukat, vallásukat, végzett tanulmányaikat, eddigi szolgálatukat, egészségi állapotukat, katonakötelezettségi viszonyukat esetleg irodalmi működésüket igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényüket 1908. évi augusztus hó 20-ig a főgimnázium igazgatóságához küldjék be.

Máramarossziget, 1908. július 22.

Héder János
h. gondnok.

Pályázat.

A dobozi ref. egyház vegyes iskolai kántortanítói állására. Javadalma: Lakás és kert. Készpénz 610 korona 20 hold 1100 négyszögöl föld, esetleg e helyett — amennyiben az egyházmegye és kerület jóváhagyja 600 korona. Egyházi jegyzőségért 76 korona. Kántori stóla mintegy 60 korona. Állami iskolai gondnokságtól 120 korona. Összesen 1466 korona és a korpótlék államsegélyből.

Kötelessége: Az I-ső osztály vezetése a kerületi A. tanterv szerint. Kántori szolgálat 3-ik héten a templomban és temetéseknel 3-ik esetben. Egyházi jegyzőség. Vallás és énektanítás az állami iskolában 2. legfeljebb 3 tanteremben heti 6—8-órán. Orgona beállítás esetén az orgonázás; lelkész akadályoztatása esetén annak helyettesítése.

Pályázati kérvények aláírott iskolaszéki elnökhöz augusztus 10-ig adandók be. Választás augusztus 13—16 körül lesz. Az állás augusztus végén elfoglalandó. Próba éneklés aug. 9-én lesz. Személyes megjelenés kívánatos. Utiköltségek meg nem térítetnek.

Doboz, Békés megye. 1908. július 26.

Szabó Mihály
ref. lelkész.

Pályázat.

A dévaványai ref. egyház az igazgató-tanítói állásra pályázatot hirdet. Fizetése : 1456 korona az egyháztól és tisztességes lakás. Kötelessége : a reábizott osztályoknak, ez idő szerint az V. és VI. fiuosztályoknak tanítása, az igazgató-tanítói teendőknek teljesítése, a kanonikus órákon és a lelkész akadályoztatása esetében az istenitisztelek végzése, a legátusok ellátása. Pályázhatnak okleveles ref. tanítók. Theológiai képzettséggel is bírók előnyben részesülnek. Felszerelt pályázati kérvények f. évi aug. 14-ig adandók be a ref. egyháztanácshoz.

Ref. egyháztanács.

Nyugdíj az 1904. évi XXVII. t.-c. értelmében. Pályázhatnak megfelelő képesítésű ref. válásu tanárok és tanárjelöltek.

Pályázatok f. é. aug. 22-ig a ref. egyháztanácshoz címezve a főgymn. igazgatóságához küldendők, életkorra, vallásra. képesítésre, egészségi állapotra, katonai kötelezettségre, eddigi szolgálatra vonatkozó okmányokkal és rövid életrajzzal.

Az állás f. é. szeptember 1-én foglalandó el. A megválasztott tanár állandósításakor szakértekezéssel foglalja el tanszékét.

Mezőtur 1908. július hó.

Gergely Antal
lelkész ig. t. elnök.

Pályázat.

Egy, a lelkészi teendők minden ágában jártas lehetőleg mindkét lelkészi vizsgát letett, nagy templomunknak megfelelő, erős, tiszta hangú, jó szónoklatu segédlelkészre van szükségem, kire gyengélkedésem miatt nyugodtan bízhatok mindent.

Javadalmazása : lakás, fűtés, világítás s Ezerkétszáz (1200) korona évi fizetés.

Az állás f. 1908. évi szept. hó 1-re mulhatlanul elfoglalandó.

Az állást elnyerni óhajtok szolgálati okmányaimat f. évi augusztus hó 15-ig küldjek be hozzám.

Szentes (Csongrád m.) 1908. július 29.

Gerőcz Lajos
ref. lelkész.

Pályázat.

A mezőturi főgymn. fentartó testülete pályázatot hirdet egy classica-philologiai rendes tanárszékre.

Javadalmazás 2400 k. törzsfizetés, mely szolgálati idő arányában 3600 k.-ig emelkedhetik, 500 kor. lakáspénz, szabályszerű korpótlék és állami fizetéskiegészítés.

Ha helyettes tanár választatnék, annak fizetése 1600 kor. leendő és egy év múlva állandósítható. Ha olyan rendes tanár választatnék, aki még rendes tanárként nem szolgált, csak egy évi sikeres működése után állandósíttatik.

Pályázat

a t.-szőlősi harmadik (vegyes iskolát) tanítói állásra.

Javadalom : a) Természetbeni jó lakás, melék helyiségekkel, külön kis kerttel. b) Egyházpénztárból: 1100 Egyezerszáz korona, évenyenként előre fizetve. c) E tanítóság javadalma pótlására adományozott, osztályozott öthold szántóföld — melynek adóját tanító fizeti, — régi értékelés szerint: 80 korona. d) Ötödéves korpótlék az államtói. Kellő képesítés esetén kilitásba helyezve a gazdasági ismétlő iskolai leányok tanítása, a községtől azért járó fizetéssel.

Kötelesség : A presbyterium által időről-időre kijelölendő elemi osztály vagy osztályoknak — a következő iskolai évben az I. és II. vegyes osztályoknak, esetleg ismétlő iskolai osztályoknak egyházkerületi tanterv szerint való tanítása, az egyházi jegyzői tisztnek külön díjért tanító-társaival felváltva történő teljesítése. Kanonikus órákon, valamint lelkész akadályoztatása esetén az istenitisztelek végzése.

Pályázatok szükséges okmányokkal együtt augusztus 18-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz küldendők. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. Tiszaszöllös (Hevesm.) 1908. július 28.

Szabó Imre
ref. lelkész.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.
DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

Orgona - Harmoniumok

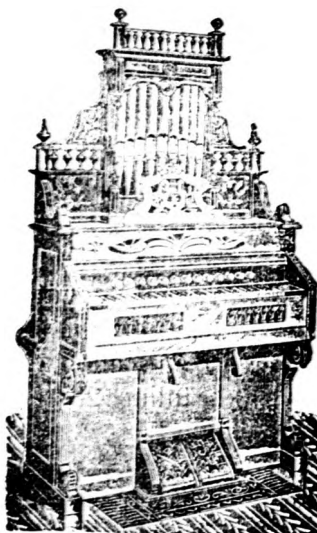
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng díszetét. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. es. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesseg minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg 9/10 ere.

jéig kezesesség nélkül. 2. Kezeségi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékkal elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Facement tetők készítése. Mindennemű beton és cement munkák. Portland és román cement.

Telefon 308.

Ujonnán megjelent művek!

H Ó S E Á S.

Theologiai magántanári vizsgái dolgozat.

Irta:

Ceglédi Sándor

velikai-pisancikai református missiói lelkész.

Ára füzve 3.50 korona.

Halotti beszédek és imák

Irta:

K I S G Á B O R

volt pápai református lelkész.

Terjedelme 15 és fél iv. Tartalmaz 71 halotti beszédet és imát.

Ára füzve 4 korona.

Megrendelhetők a kiadónál:

K I S T I V A D A R

könyv- és papirkereskedésében Pápán, Fő-utca 21 sz.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

T E M E S V Á R.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.) Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb csemetefák. A legszebb diszfák, cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Amerikai Cottage-szivólégrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele.
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

Mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos toronaméretekkel, templomok, szemináriumok részére.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcsészakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap* és *aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmánytartók.*

Baktai EGRY FERENCZ

Harangöntő

KISGEJŐCZ. (UNGMEGYE.)

Alapítva 1793-ban.

Alapítva 1793-ban.

Kitüntetve : Budapest Hódmezővásárhely Pécs és az országos Iparegyesület által, ezen felül nagyon sok elismerő irat.

Készít

harangokat

Előre meghatározott hangnemben a legmeszszebb menő jótállás mellett, továbbá

vasharang-lábakat
és régi

harangokat,

szabadalmazott forgatható vaskoronákra átszerel. o o o o o

Tessék árjegyzéket kérni!

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesortok előe meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokat.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállitason milleniumi nagy érermel kitüntetve.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITTATOTT 1845-ben.